

דברי סיבום לפרק "תמיד נשחט"

עיקרי דיני שחיטת הפסח סוכמו בפרק זה. לגבי קביעת זמן שחיטת הקרבן קבעו שזמנו (שלא כשאר הקרבנות) הוא לאחר תמיד של בין הערביים, וכך קבעו לו זמן מצומצם ומדויק. אלא שאף את הקרבת התמיד מקדימים ומאחרים לפי הצורך, שאם הל ערב פסח בערב שבת ויש לגמור כל מלאכות שבפסח מבעוד יום – מקדימים את הקרבנות. ולענין הפסולים השונים העשויים להיות בקרבן פסח – שלשה מיני פסול הם: כשחושבים על הקרבן להקריב שלא בזמנו (מחשבת פיגול) או שלא במקומו (מחשבת פסול) – הרי זה פסול את הפסח כמו שפוסל בכל הקרבנות. פסול אחר שישנו רק בקרבן פסח ובחטאת הוא כשמקריבים את הפסח לשם קרבן אחר. וסוג של פסול הקיים בקרבן פסח לכדו – כאשר חושבים עליו להקריבו לשם אנשים שאינם ראויים לאוכלו (מפני העדרם, או טומאתם, או היותם מחוץ לחברה).

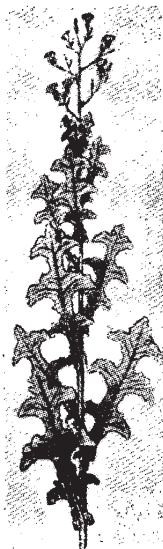
איסור אחר המיוחד לפסח (ואף כי היו חכמים שהרחיבו איסור זה לכל קרבנות המוקריבים כמשך ימי חג הפסח) אף שאינו פוסל את הקרבן – הוא איסור שחיטת הפסח על החמץ אם נמצא חמץ בעזרה ברשות אחד השותפים בקרבן – הריחו לוקה עליו.

סדר העבודה המכואר שהיה נהוג בבית המקדש בשעת הקרבת הפסח, נועד לא רק ליפות ולהדר את המצוה, אלא גם להביא לכך שתיעשה בשלמות האפשרית, ומבלי להכשל אף באחד מן האיסורים שנמנו בפרק זה.

ירקות למרור

(ביאורים לצמחים הנזכרים בדף לט/א)

חזרת גליון

חסת המצפן

חזרת גלים הוא מין חזרת הצומח בר. אולי חסת המצפן *Lactuca scariola*. הצמח גדל בר ברוב איזורי הארץ בצדי דרכים, בשדות נטושים ובגלי אשפה. לעלי החזרת הוא טעם מריח ובתוכה נוול חלבי (שרף). חזרת זו קרויה חסת המצפן משום שקצות עליה פוניים המיד בכיוון אפון-דרום.

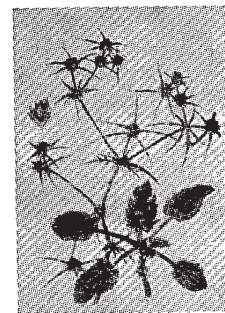
מר ירואר

נראה כי הוא הצמח *Opopanax syriacum* Bois.

זהו עשב רב שנתי ממשפחת הסוככיים הגדל בר בלבנון ובאיזורים הצפוניים של הארץ. הצמח מגיע לגובה של מטר וחצי עד שני מטר. עליו הבסיסיים גדולים ורחבים וארכם מגיע עד כ־60 ס"מ. העלים העליונים קטנים יותר ומנוצים. לירואר פרחים צהובים הערוכים כסוככים גדולים. השרש העבה הבשרני (ארכו מגיע עד כ־60 ס"מ) שימש בימי המשנה להפקת שרף חריף ומר שהשתמשו בו בעיקר לצורכי רפואה.

חרחבינה

חרחבינה מכחילה

מלמעלה הצמח בזמן הקיץ, למטה עלי חרחבינה בחורף.

נראה כי חרחבינה הנזכרת בגמרא היא הצמח הקרוי חרחבינה מכחילה *Eryngium creticum* ממשפחת הסוככיים.

זהו עשב בר רב שנתי הנפוץ ברוב איזורי הארץ. בעונת החורף מפתח הצמח קבוצת עלים רכים סמוך לקרקע. עלים אלה ראויים למאכל אף כי הם מריחים וצורבים.

עם בוא הקיץ נובלים העלים הרכים והצמח מצמיח גבעול מסועף (עד כ־40 ס"מ) בעל עלים קוצניים בצבע כחול-סגול, ומהם יוצאים גם פרחיו הצהובים. בסוף הקיץ שוברת הרוח כרגיל את הצמח, משרשיו צומחים שנית בחורף עלי החורף הירוקים.

מרור

מרור הגינה

סבורים כי המרור הוא הצמח, הקרוי בימינו מרור הגינה *Sonchus oleraceus* ממשפחת המורכבים. זהו עשב בר חד שנתי הגדל בשדות ובאשפות ברוב חלקי הארץ. גובהו 100-30 ס"מ, וצבעו ירוק חורר. מכיל מיץ חלבי (שרף) הנוול מתוכו עם שבירתו. הפרחים הצהובים ערוכים בקרקפת בראש הגבעול. רוב העלים משוננים ונחלקים לאונות בלתי שוות. העלים הרכים שמשו בעבר לירק ונאכלים עד בכמה ארצות באיזור הים התיכון. בימי קדם נחשב כמאכל מבריא.

עולשי שדה

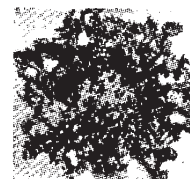

עולש מצוי

נראה כי עולשי שדה הם צמחי העולש המצוי *Cichorium pumilum* (או שנתו הגדל בשדות ובצדי דרכים ברוב חלקי הארץ).

העצה מגיע עד לגובה של 100 ס"מ. העלים הצעירים בבסיס הצמח יוצרים כעין שושנה. טעמם מריח אך הם ראויים למאכל אדם. בקצה הגבעול הפרחים הכחולים הקטנים.

עולש

עולש מסולסל (*C. endivia* var. *crispata*)

העולש המוזכר במשנה הוא העולש התרבותי *Cichorium endivia* זהו ירק תרבותי הרפי שעליו משמשים למאכל כדומה לעלי החסה. העלים הצעירים צומחים בצפיפות ליד בסיס הצמח. הפרחים לרוב כחולים, אך לעתים ורודים או לבנים.

יש זנים אחדים של הצמח, בעלי עלים רחבים ומסולסלי עלים. רוב השימוש בימינו הוא בשרש המעובה של העולש מזנים ידועים, ממנו מרכיבים תחליף לקפה.

עלי העולש בתחילתם רכים וטעמים ולאחר זמן בעת הפריחה נעשים מרים.